

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 25 (1436) 19 ЧЭРВЕНЯ 2019 г.

Ушанаванне памяці ўдзельнікаў Мілавідской бітвы 1863 года

Сёлета спаўняеца 156 год Мілавідской бітве, якая была прызнана адной з найважнейшых венных аперацый 1863 года.

Восьмага чэрвеня пад патранажам старшыні Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, дэпутата Палаты прадстаўнікоў Алены Анісім адбылося ушанаванне памяці

удзелаў, сканцэнтраваліся значныя сілы паўстанцаў (усяго каля 800 чалавек). Камандаванне аб'яднанымі сіламі паўстанцаў ўзяло на сябе А. Лянкевіч. 20 траўня 1863 года ў паўстанцкі лагер прыбыў Канстанцын Каліноўскі. 22 траўня ля Мілавідаў паўстанцы ўступілі ў бой з рэгулярнымі часткамі ра-

паўстанцаў-удзельнікаў Мілавідской бітвы 1863 года ля помнікаў пад Мілавідамі: малітва з айцом Яўгенам Маліноўскім, ускладненне вянкоў і кветак да капліцы і памятных знакаў, сімвалічна развеяна зямля, узятая з нядаўна знайдзеных магіл паўстанцаў у Вільні.

Пасля, на сядзібе Баранавіцкай арганізацыі Таварыства беларускай мовы ў вёсцы Русіно Баранавіцкага раёна выступіў гісторык і краязнавец Міхась Бернат, распавёўшы пра ролю і значнасць асобы Каставія Каліноўскага і кіраванага ім паўстання ў працэсе фармавання беларус-

кай нацы.

Творчую частку імпрэзы аздобілі бард з Ліды Сяргей Чарняк, паэт Аляксей Белы, дуэт Галіны Ліс і Сяргея Карповіча.

сейскага войска (5 рот салдатаў з 4 гарматамі). Бой доўжыўся некалькі гадзін. Царскія войскі не змаглі ўзяць лагер і былі вымушаны адступіць з вялікімі стратамі. На наступныя суткі, ноччу, паўстанцы непрыкметна пакінулі лагер. Дзякуючы гэтай перамозе ўдалося прыцягнуць на бок паўстанцаў новыя сілы.

Наши кар.

ISSN 2073-7033

З гісторыі Мілавідской бітвы
Падчас нацыянальна-вызвольнага паўстання 1863 года каля станцыі Мілавіды, на якой грываўся адзін з паўстанцікі ад-

Памянулі Міхала Валовіча пад бел-чырвона-белымі сцягамі

Сёлета 18 чэрвеня споўнілася 113 гадоў з дня нараджэння беларускага нацыянальнага героя, удзельніка паўстання 1830-1831 гадоў Міхала Валовіча, які па загадзе гарадзенскага губернатара генерал-маёра Мураёва быў схоплены і павешаны 2 жніўня 1833 года ў Гародні каля Скідзельскай заставы.

У нядзелю, 16 чэрвеня, слонімцы, а таксама го-сці з іншых рэгіёнаў Беларусі, наведалі вёску Парэчча Слонімскага раёна, дзе каля вясковых могілак у находзіцца мемарыяльны знак, прысвечаны Міхалу Валовічу і яго паплечнікам, якія загінулі за незалежную Беларусь у барацьбе з Расейскай імперыяй. Кіраўнік Слонімскай арганізацыі БХД Іван Бедка згадаў пра Міхала Валовіча і яго сябрапоў. У прыватнасці ён расказаў пра пачатак паўстання на Беларусі, спыніўся на біяграфічных звестках пра Міхала Валовіча.

Палітык з Менска Вячаслаў Січык і сустарышыня руху салідарнасці "Разам" Алена Талстых адзначылі тое, што сёння, як ніколі, трэба ўшаноўваць наших знакамітых людзей, якія змагаліся за незалеж-

насць Айчыны. Го-сці таксама падзякаў кавалі слонімцам за памяць пра Міхала Валовіча. Нагадаем, што Міхал Валовіч нарадзіўся ў маёнтку Парэчча на Слонімшчыне ў сям'і слонімскага падкаморага са старадаўніга беларускага шляхецкага рода Валовічаў. Скончыў Віленскі ўніверсітэт, быў блізкі да тайніх таварыстваў філаматай і філарэтай. Міхал Валовіч прымайць удзел у паўстанні 1830-1831 гадоў.

Пасля разгрому паўстання эмігрыраваў у Францыю. Праз два гады зноў вярнуўся на Беларусь з мэтай узніць паўстанне супраць рускага царызму і авансаціца Беларусь дэмакратычнай рэспублікай. У 1833 годзе ён арганізаваў на Слонімшчыне паўстанцкі аддзел з некалькі дзесяткаў чалавек. Супраць яго Мураёў-вешальнік кінуў 10 тысяч расейскіх салдат. У траўні аддзел Валовіча быў разбіты, а кіраўнік арыштаваны. Яго прывезлі ў Гародні і першы допыт вёў сам Мураёў, які чакаў ад Валовіча сенсацыйных зве-

стак пра яго аддзел. Але гэта не адбылося. Змагар за нашу Бацькаўшчыну быў пакараны. Праз трыццаць гадоў тым жа Мураёвым і ў такім жа 26-гадовым узросце, але не ў Гародні, а ў Вільні быў павешаны Кастусь Каліноўскі, прадаўжальнік справы Валовіча і кіраўнік нацыянальна-вызвольнага руху беларускага народа супраць расейскага зняволення. Падчас ушанавання да мемарыяльнага знака быў ускладзены кветкі і запалены зічы.

Аксана Шпак,
Беларускае Радыё Рацыя,
Слонімскі раён.
Фота аўтара.

Да 30-годдзя ТБМ

**У сугучнасці
інтэлектуальнай і духоўнай
адраджаць роднае,
бацькоўскае і Божае**

У сувязі з 30-годдзем Таварыства беларускай мовы, якое набліжаецца, сябар Рады ТБМ пробышч Чырвонага касцёла ў Менску, ксёндз-канонік Уладзіслаў Завальнюк адзначыў:

- Шаноўныя сёстры і браты! Немагчыма валодаць моваю і не мець дачынення да духоўнага. Нашы продкі захавалі мову і перадалі нам, настаўляючы дарогай да Бога і роднай мовы. У нашых храмах стагодзямі расце мова. Мова супрадавджае святыя сакраманты. У сакраманце хросту, калі дзіця яшчэ не разумее, яму перадаецца Божае дабраславенне на роднай мове на жыццёвую дарогу.

Дзецы пазнаюць малітву і волю Божую, рыхтуюцца да першай Святой Камунії. Таінства шлюбу адкрывае абавязак мужу і жонцы быць моцным саюзам на ўсё жыццё. У моцным шчаслівым саюзе будуть добра выхаваныя дзеці. Кожную нядзелю і свята дзецы прыходзяць, моляцца і разважаюць на роднай мове. Гэта наша духоўная школа. Калі мы праводзім чалавека ў апошнюю дарогу, над труною бацькі і маці гучыць малітва, спеў на роднай мове. Родная мова - калыска нашых душ.

Мы павінны не толькі захаваць мову для саудносін з людзьмі і цывільнага жыцця, але з мовай развіваць духоўнае жыццё, якое кранае сумленне. Гэта памяць продкаў, адказнасць перад будучынай. Духоўнасць яднае нас і яшчэ больш узвялічвае веліч роднай мовы. Будзем адкрытыя на даброты духоўнай, якія чэрпаем у нашых храмах. Перад усімі выклікамі і пагрозамі будзем верыць у Божую дапамогу!

Мова не мае юбілеяў, яна

трывае ген у ген у стагодзях. Няхай 30-годдзе ТБМ дапамагае нам сабраца разам і ў сугучнасці інтэлектуальнай і духоўнай адраджаць роднае, бацькоўскае і Божае! Няхай Дух Святы напаўняе і ажыўляе сем'і беларусаў, натхнене на справы добра, на развіццё духоўнай культуры.

9 чэрвеня ксёндз Уладзіслаў Завальнюк адзначыў 45-ю гадавіну свайго служэння ў касцёле. 45 гадоў таму ў Рызе ён распачаў свою першую святую імшу.

У 1984 г. ксёндз У. Завальнюк быў пераведзены ў Беларусь, ён аднавіў і адкрыў шэраг каталіцкіх парафій у розных мястечках краіны.

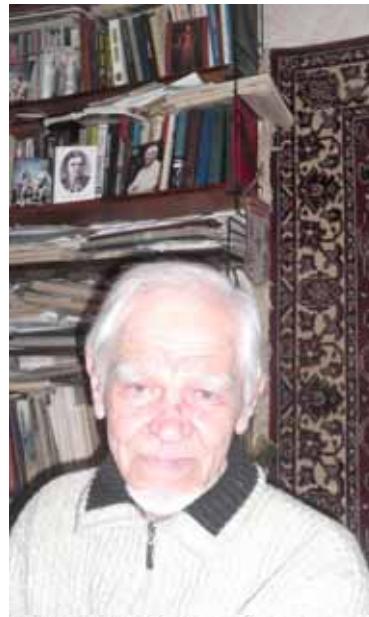
У.М. Завальнюк мае ступені доктара тэалогіі і кандыдата гістарычных навук, ён - аўтар больш за 50 кніг, актыўны папулярызатор беларускай мовы ў касцельным жыцці.

Ён з'яўляецца членам Камісіі па перакладзе літургічных тэкстаў і рэлігійнай літаратуры пры Канферэнцыі каталіцкіх біскупів Беларусі, суаўтарам слоўніка сучаснай беларускай мовы і энцыклапедычнага слоўніка рэлігійнай лексікі беларускай мовы. Кс. Уладзіслаў быў стваральнікам рэлігійнай перадачы "Голос душы" на Беларускім радыё, якую вёў з 1993 да 2000 год.

У хуткім часе выйдзе новая кніга, прысвечаная Францішку Скарыну, якую падрыхтаваў кс. У. Завальнюк. "Важна бацьць нашага саўчыніка ў свяtle яго веры, каб ён быў для нас вядомы не толькі як вучоны, філософ, першаўрукар, але каб была бачна яго роля ў касцёле і ў царкве", - адзначыў аўтар.

Гутарыла Эла Дзвінская.

"Я зразумеў, што за беларускую мову трэба змагацца"

Да 30-годдзя Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны мы звярнуліся з кароткім апытацнем да ганаровых сяброў ТБМ з просьбай узгадаць гады дзеянасці ў Таварыстве. Першы рэдактар газеты "Наша слова", публіцыст, пісьменнік і драматург Эрнест Ялугін на пытанне, што значыць для яго сяброўства ў ТБМ, адказаў:

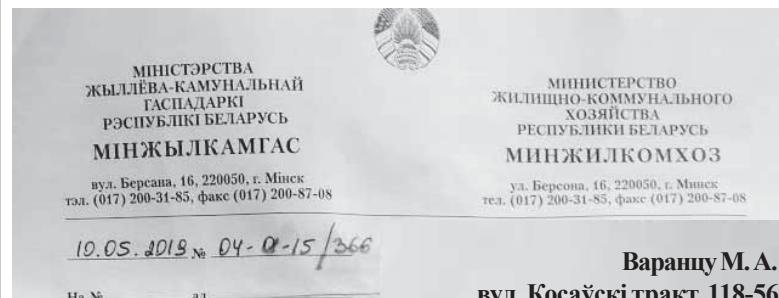
- Переход цалкам на беларускую мову. Да гэтага ў мене пераважала тэндэнцыя пісаць паслугу. У 1991 годзе Алег Трушук прапанаваў мене стаць галоўным рэдактарам газеты "Наша слова". Да мене гэта быў бюлётнъ, была вялікая адказнасць, каб стварыць сапраўдную газету, але я пагадзіўся і падабраў штат актыўных журналістаў. Я ўвайшоў у склад Сакратарыята ТБМ, давялося вельмі многа папрацаваць. У той час я пачаў знаёміцца з гісторыяй дзеячаў БНР і зразумеў, што за беларускую мову трэба змагацца.

Пасля вайны я вучыўся ў школе ў вёсцы Бель. Пасля пераезду з бацькамі ў Крычаў перайшоў у школу імя К. Маркса, якая была рускамоўнай, а беларуская мова выкладалася толькі два разы на тыдзень. Але настаўніца была вельмі разумнай, прыгожай і аўтарытэтнай, таму было імкненне вывучаць свою мову. Я браў у бібліятэцы часопісы і кнігі на беларускай мове, першыя вершы напісаны па-беларуску, рэдагаваў нацененную газету. Пасля 10-га класа я ўдзельчаў у рэдакцыі раённага радыёвяшчання і чытаў у эфір літаратурныя творы. Па-беларуску давялося пісаць, працуячы адказным сакратаром Крычаўскай раённай газеты. У "Знамя юности" я рыхтаваў матэрыялы па-руску. Таму сяброўства ў ТБМ і праца на пасадзе рэдактара газеты "Наша слова" дапамаглі мне глыбей асэнсаваць ролю беларускай мовы ў жыцці народа і ў літаратурным працэсе.

Гутарыла Э. Дзвінская,
фота аўтара.

На здымку: Эрнест Ялугін.

Пераклады дакументаў на беларускую мову маюць ту ж юрыдычную сілу, што і дакументы на рускай мове

Аб разглядзе звароту

Паважаны Міхаіл Адамавіч!

Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь (далей - Мінжылкамгас) разгледзела Ваш зварот, які паступіў з Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 27.01.2009 № 99 "Аб мерах па рэалізацыі Закона Рэспублікі Беларусь "Аб абароне правоў спажыўцу ў жыллёва-камунальных паслуг" (далей пастанова № 99) зацверджаны на рускай мове тыповыя дагаворы на асноўныя жыллёва-камунальныя паслугі.

Згодна з пунктам 4 артыкула 396 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь (далей ГК) тыповая форма дагавора, зацверджаная нарматыўным прававым актам, з'яўляецца абавязковай для яго бакоў. Разам з тым у дагавор магчыма ўнесці дадатковыя ўмовы, якія не будуть супарэчыць нормам заканадаўства.

Акрамя таго, артыкулам 402 ГК устаноўлена, што дагавор лічыцца заключаным, калі паміж бакамі дасягнута пагадненне па ўсіх істотных умовах дагавора. Пры гэтым істотнымі з'яўляюцца, у тым ліку, усе тыя ўмовы, адносна якіх па заяве аднаго з бакоў павінна быць дасягнута пагадненне.

Такім чынам, калі пры заключэнні дагавора заяўнік, як адзін з бакоў гэтага дагавора, заяўляе аб неабходнасці дасягнення пагаднення на контракт мовы выкладання гэтага дагавора, гэта ўмова становіща істотнай і дагавор не будзе заключаным пакуль не будзе дасягнута ўзаемапрымальнай пагадненне на контракт яго ў адпаведнасці з прынцыпамі грамадзянскага заканадаўства.

Разам з тым пераклад дагавора на адну з дзяржавных моў не можа разглядацца як змяненне істотных умоваў дагавора, змешчаных у зацверджанай тыповай форме.

Такое ж меркаванне таксама было выказаны Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Такім чынам, пераклад дагавора на адну з дзяржавных моў не можа разглядацца як змяненне істотных умоваў дагавора, устаноўленых у зацверджанай тыповай форме.

У сувязі з гэтым, перакладзены Слонімскім гарадскім унітарным прадпрыемствам жыллёва-камунальнай гаспадаркі дагаворы на асноўныя жыллёва-камунальныя паслугі, якія аказваюцца гэтым прадпрыемствам, на беларускую мову, без змянення істотных умоваў гэтих дагавораў, маюць такую ж юрыдычную моц, як і тыповыя дагаворы на асноўныя жыллёва-камунальныя паслугі, зацверджаныя на рускай мове пастановай № 99.

Таксама паведамляем, што Мінжылкамгасам падрыхтаваны змяненні ў Закон Рэспублікі Беларусь "Аб абароне правоў спажыўцу ў жыллёва-камунальных паслуг", якімі прадугледжана магчымасць снажыўцом самастойна выбраць на якой мове заключыць дагавор.

У адпаведнасці з артыкулом 20 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб" адказ на зварот можа быць абскарджаны ў парадку, які ўстаноўлены заканадаўствам.

Міністр А.А. Церахай.

**Шаноўныя сябры ТБМ!
Шаноўныя кіраўнікі організацый ТБМ!**

У Лідзе у адпаведнасці з рашэннем Рады ТБМ пачынаецца праца над чарговым выпускам "Летапісу ТБМ". Брашура ахопіц перыяд з 1 ліпеня 2014 г. па 30 чэрвеня 2019 г.

На сёння ў рэдакцыі "Наша слова" ёсць матэрыялы з Магілёва, Полацка і Гродна.

Усе астатнія, хто нічога не прысылаў ці прысылаў раней, але вельмі даўно, маюць даслаць (паўтарыць).

Тэрмін дасылу матэрыяляў да 1 жніўня.
E-mail: naszaslowa@tut.by.

231282, Ліда-2, п/с 7.

Рэдактар выпуску, намеснік старшыні ТБМ С. Суднік.

Каб і робаты размаўлялі па-беларуску

Свята беларускай мовы, гісторыі і культуры ў летніку “Тэхнасіці”

11 чэрвеня ў дзіцячым летніку "Тэхнасіці" на базе Лідскага раённага цэнтра тэхнічнай творчасці пройшло свята беларускай мовы, гісторыі і культуры. На працягу святочнага дня былі праведзены мерапрыемствы і конкурсы:

- "Акадэмія вынаходніка" ў рамках конкурсу "Формула разумнага лета" (на пляцоўцы "Насустрach адкрыццям" (навучальна-даследчая чыннасць), дзе **робаты размаўлялі па-беларуску**;

- лепшша сэлфі (#ЗЛДЖсэлфі) у рамках рэспубліканскага творчага конкурсу сярод падлёткаў на стварэнне лепшага паста ў сацыяльных сетках;

- інфармацыйная гадзіна "Беларусь паспяховая", дзе распавялі пра выбітных беларусаў;

- гульнявая пляцоўка "Кола беларускіх гульняў";

- творчы конкурс "Ганаруся твой, Беларусь";

- конкурс сачынення "Чаму я люблю Беларусь";

- музичная гадзіна "Вянок беларускіх песен" разам з бардам Сяржуком Чарняком;

- вечаровае вогнішча "Беларускія вячоркі";

- дыскатэка "Беларускі рок-карагод".

Гасцямі свята былі запрошаны рыцарскі клуб гістарычнай рэканструкцыі "Залаты леў" і сябры Лідскай суполкі Таварыства беларускай мовы (ТБМ).

Рыцары распавялі дзецим пра традыцыі рыцарства і шляхецтва, паказалі простыя прыёмы фехтавання на мячах, аздабляя дзею сапраўднае беларускую дуду.

Сябры суполкі ТБМ Ліды распавялі дзецим пра славутыя імёны Бацькаўшчыны - з нагоды 150 гадоў з дня народзінаў Ядвігіна Ш., беларускага пісьменніка; 100 гадоў з дня народзінаў Васіля Хомчанкі, беларускага пісьменніка; 105 гадоў з дня народзінаў Аркадзя Кулішова, паэта, перакладніка, сцэнарыста, народнага паэта Беларусі; 115 гадоў з дня народзінаў Паўлюка Труса, беларускага пісьменніка; 120 гадоў з дня народзінаў Міхася Лынькова, беларускага пісьменніка.

У сувязі з тым, што ў Лідзе неўзабаве будзе пастаўлены помнік Вялікаму князю Гедзіміну, стрышыня Лідскай гарадской

арганізацыі ТБМ Станіслаў Суднік расказаў пра асобы вялікага князя Гедзіміна і зачытаў адрыўкі з паэм "Давыд Гарадзенскі", дзе апісваючы падзеі ў часы Гедзіміна.

Намеснік старшыні Лідскай гарадской арганізацыі ТБМ Сяргей Чарняк разам з дзецимі выканаў некалькі беларускіх песен, у тым ліку, як адзначыў сп. Сяргей, старожытную беларускую песню "Зорка Венера". Сапраўды гэтаму тэксту ўжо больш за сто гадоў.

Наши кар.

Мова - душа народа

Дзень 13 чэрвеня ў дзіцячым аздаўленчым лагеры "ЛІДАТУР" на базе СШ №11 г. Ліды прайшоў пад дэвізам "Жыву ў Беларусі, і тым ганаруся". Усе рэжымныя моманты праводзіліся на беларускай мове, выхаванцы чатырох атрадаў прымалі актыўны ўдзел у акцыі "Гавары са мной па-беларуску". Хлопчыкі і дзяўчынкі пазнамліліся з беларускімі народнымі танцамі - "Ляўоніхай", "Крыжачком", "Янкай-полькай", а затым развучылі іх падчас майстар-класа "Танцуем па-беларуску"

Магчымасць паказаць сябе дзеци атрымалі і падчас караоке-шоў "100 песень для Беларусі". Прыняць удзел маглі ўсе ахвотныя. Самымі актыўнымі былі выхаванцы чацвёртага атрада.

Вядома, павагу і любоў да роднай мовы можна выхоўваць не толькі з дапамогай музыкі і танцу. Немагчыма не ўспомніць пра паэзію. Творы беларускіх класікаў - майстроў слова - ніколи не пакінуць абыякавым. Дзесяткам прапанавалі прачытаць

любімі верш на беларускай мове падчас інтэлектуальнай гадзіны "Час чытаць на роднай мове". Часцей за ўсё гучалі творы Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Якуба Коласа. Мерапрыемства было арганізавана на базе школьнай бібліятэкі.

А пазней прайшла спартлэндыя "Дужы, спрытны беларус". Загадзя былі падрыхтаваны шматлікія конкурсы, удзел у якіх прынёс дзецим многа станоўчых эмоцый.

На завяршэнне гэтага цудоўнага дня быў арганізаваны флэшмоб "Мы любім родную мову".

Многія выхаванцы распавялі, што дзень у лагеры прайшоў хутка і быў вельмі насычаным. Галоўнае, што ён прайшоў недарэнна, бо дзеци сёння пачулі шмат новых беларускіх слоў і атрымалі асалоду ад прыгажосці, чысціні і мілагучнасці роднай мовы. Хочацца верыць, што з цягам часу ўсё больш і больш яны будуць размаўляць на роднай мове. Мова - душа народа. Пакуль жыве мова, жыве і народ.

*Нам. дырэктара лагера
Барэйша Л.М.,
навучэнка Лідскага каледжа
Кулеi Кацярына.*

Геральдычныя вянок Гарадзеншчыны

Сёлета наша Гарадзенская вобласць адзначае 75 гадоў з дня заснавання. З гэтай нагоды бібліятэкі папаўняюць свае фонды краязнайчымі кніжнымі навінкамі, якія выклікаюць цікавасць у чытачоў. А, каб новая кніга хутчэй знайшла дарогу да шырокай аудыторыі, у бібліятэках ладзяцца змястоўныя выставы і літаратурныя экспазіцыі, дзе прадстаўлена інфармацыя пра гісторыю, культуру, знакамітых асоб, турыстычныя аб'екты і славутасці рэгіёна.

Спалучыць геаграфію і геральдыку Наваградская раённая бібліятэка паспрабавала ў інтэрактыўнай карце "Гродзеншчына гісторычна". У выніку атрымаўся візуальны рэсурс, які дапамагае падаваць новы матэрыял жыво і зімальна. З картай бібліятэкары зладзілі для падлеткаў інтэрактыўную праграму "Геральдычны

"вянок Гродзеншчыны", прысвечаную геральдычнай спадчыне і сучаснасці нашай вобласці. Калі казаць пра сучасныя гербы вобласці, то іх адрознівае ярка выражанае імкненне адлюстраваць гісторычнае мінулае населенага пункта, яго традыцыі і спадчыну. Дарэчы, тэрытарыяльныя гербы падзяляюць на дзве катэгорыі. Да найбольш значнай групы адносяцца гісторычныя гербы. У 16-18 стст. яны былі дараваны беларускім гарадам вялікім князямі літоўскімі і каралямі польскімі як абавязковы атрыбут гарадскога самакіравання. У гяроўніку Гродзеншчыны асаўліва ганаровае месца займа-

фігур знаходзіцца на будынку бібліятэкі. Такога кшталту цікавыя гісторыі з паралелямі ў дзень сучасны ёсць, амаль, ў кожнага герба і ў кожнага населенага пункта. Найбольш распаўсюджаны ў геральдыцы гербавыя сюжэты: рэлігійны, ідэя абароны Радзімы, ідэя прыроднага багацця. Так, у гербе Гарадні бачым аленя з залатым крыжам паміж рагамі. З ім звязаная легенда аб сустрэчы гэтай прыгожай жывёлы з паляўнічым Губертом. У Гарадні Святы Губерт шанаваўся гараджанамі як прыклад маральнага самаудасканлення і як заступнік паляўнічых. 21 студзеня 1801 года была ўтво-

рана Гарадзенская губерня. У хуткім часе, 11 ліпеня 1802-га, быў зацверджаны і герб губерні. Ім, як гэта не дзіўна, аказаўся не аленъ святога Гумберта, а зусім іншая выява цара беларускіх лясоў зубра. У аснову сучаснага герба вобласці пакладзены гісторычны герб Гарадзенскай губерні, атрыманы ў 1878 годзе па Указу расійскага імператара Аляксандра II. Сучасны герб мае горад Свіслач. Эта адзін з самых маладых геральдычных сімвалуў раённага значэння ў Гарадзенскай вобласці. Ён быў зацверджаны ў 2007 годзе. Уся гісторыя горада цесна звязана з Белавежскай пушчай, дзе сапраўдным гаспадаром заўжды быў зубр, выява якога заняла верхнія, найболыш ганаровае месца ў гербе.

Пры канструяванні сучаснага герба Зельвы за аснову і адпраўны момант таксама ўзялі гісторычнае мінулае, калі мястэчка было вельмі заможным месцам, дзе праходзілі кірмашы па продажы буйной жывёлы, у тым ліку і коней. У гэтыя дні горад становіўся сапраўдным цэнтрам грамадскага жыцця, паколькі, акрамя ўласна кір-

машоў, тут працавалі шматлікія шынкі, корчмы, пастаяльня двары. Залаты колер на гербе падкрэслівае заможнасць, геральдычна поза ўзыходзячага каня ўказвае на асноўны предмет гандлю.

Геральдыка - гэта не толькі гісторычна дысцыпліна, але і наука сімвалуў і алегорый. Герб - гэта тое, што ляжыць на паверхні, мы яго бачым і ўспрымаем, але разам з тым без падрыхтоўкі прачытаць яго правільна доволі цяжка. Дапаможа ў гэтай справе спецыяльная літаратура, або як у выпадку з нашай бібліятэкай - краязнайчы інтэрактыў.

Кожны з 17 раёнаў нашай вобласці прадстаўлены індывідуальным гербам свайго адміністрацыйна-тэрытарыяльнага цэн-

знаўчай задачай. Раёнаў 17, а калі б тое ж самае зрабіць з 118 раёнамі ўсёй Беларусі? Вядома, больш за ўсё правільных адказаў наваградчан атрымаў Наваградскі раён, наконт астатніх вызначаліся ўсе разам. Але прыемна, што добраахвотнікі выйсці, "па-школьнаму" кажучы, да дошкі хапала. Заданне было цікавым і зімальнym для ўсіх.

Інтэрактыўная карта атрымалася своеасаблівай гісторыка-краязнайчай настолькай з геральдычным акцэнтам. Такая форма дазваляе непасрэдна ўзаемадейнічаць адзін з адным, актыўна вывучаць геаграфію і гісторыю сваёй краіны і нават, няхай і заочна, але падарожнічаць па Гарадзеншчыне. Гульня пераўтвара-

тра. У пачатку зладжанай бібліятэкамі інтэрактыўнай праграмы дзеци атрымалі імправізаваныя контурныя карты, дзе патрэбна было правільна пазначыць геаграфічнае месцазнаходжанне раёнаў Гарадзенскай вобласці. Па сутнасці атрымаўся сапраўдны геаграфічны экзамен. Затым прайшоў відовішчны геральдычны парад, які прадставіў аудыторыі гербы вобласці. Па чарзе ўдзельнікі судносілі гербы і геаграфічныя крапкі на спецыяльнай інтэрактыўнай карце. Заданне аказалася не такім простым, як магло падацца на першы погляд. Між іншым, і не кожны дарослы беспамылкова справіцца з такой краі-

Святлана Чубрык,
галоўны бібліёграф ДУК
"Навагрудская раённая
бібліятэка".

У Наваградку хочуць адбараць у дзяцей іх будынак

У Наваградскім выканкаме разглядаеца пытанне аб выдварэнні дзіцячай і дарослай гарадской бібліятэкі, мастацкай школы і музычных класаў з іх спрадвечнага будынка па Міцкевіча - 20, у якім яны знаходзяцца ўжо 30 гадоў. Хочуць адбараць іх будынак, распіхаць па непрыдатных закутках па горадзе.

Хто паклаў вока на будынак дзяцей і бібліятэкі? Дзяржаўная арганізацыя пад назвай БТІ, бо ім нібы мала месца ў сваім будынку.

У гэтай справе, старшыня Таварыства беларускай мовы ў Наваградку Зміцер Солтан пабываў на прыёме ў намесніцы старшыні выканкама Каралько Святланы Мікалаеўны. У адказ на простиля пытанні, чаму так адбываецца, навошта БТІ хоча выкінуць бібліятэку і дзяцей з іх будынка, навошта гэта выканкаму, чаму не спыталі людзей, чаму выдзелены непрыдатныя новыя памяшканні, чаму такая спешка і іншыя пытанні, Каралько Святланы Мікалаеўна начала крычаць на старшыню ТБМ, пагражая яму аховай і пратаколам, калі ён не перастане задаваць пытанні і не пакіне кабінет.

Такія неінтэлігентныя паводзіны чы-

ноўніцы, якія парушаюць этику дзяржаўнага службоўца, з'яўляюцца непрымальнімі. Але стала відавочна, што справа ѿчынна і нас хочуць заблыгатць. Намесніца старшыні Каралько, вельмі нервова рэагуе на пытанне вынаску бібліятэкі. Ёсьць інфармацыя, што падобным чынам яна "размаўляла" з іншымі людзьмі, якія прыходзілі да яе ў гэтай справе. Як вядома, БТІ паклала вока на гэты будынак даўно, але папярэдні старшыня выканкама іх адфутболіў. Зараз, карыстаючыся tym, што новы старшыня яшчэ не ў курсе ўсіх спраў, чыноўнікі вырашылі пад шумок "урваць" жаданы кавалак гісторычнай нерухомасці.

Зараз ТБМ робіць пэўныя заходы, каб прадухіліць вынас бібліятэкі і мастацкай школы з іх будынка. Рашэнне яшчэ не прынятае, але разглядаеца ў выканкаме на вышэйшым узроўні.

У любым выпадку ТБМ "Узвышша" стала на абарону бібліятэкі і будзе дзейнічаць вельмі актыўна і паслядоўна, калі рашэнне будзе прынятае не ў інтарэсах культуры і дзяцей.

Крыніца: Файсбук - Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны ў Наваградку, суполка "Узвышша".

Выйшаў з друку, дваццаты, юбілейны, нумар літаратурна-мастацкага часопіса "Верасень"

Паэзія ў выданні прадстаўлена вершамі Наты Драздовай, Янкі Каліноўскага, Кацярыны Глухоўскай, Анхелы Эспіносы Руіс, Марыны Ількевіч, Уладзіміра Шыпілы, Лізаветы Дамінікі Панамаровай, Алесь Машулевіч, Дар'і Дарошка і Міколы Лешчуні.

Раздел "Проза" складаецца апавяданні Міколы Адама, Сяргея Календы, Юльяні Пятранка, Наталлі Бучынскай, Марыі Сцяфанавай, Лявона Валасюка і Вінцэса Мудрова.

У раздзеле "Пераклады" друкуюцца вершы вядомай балгарскай паэткі Элкі Наголовай.

Раздел "Крытыка" адкрывае "марсіянскае" эсэ Васіля Дранько-Майсюка, прысвечанае Паўлюку Трусу. Пра "значнае" і "выпадковае" ў жыцці творцы - гутарка Эдуарда Акуліна з музыкам і літаратарам Юрыем Несцярэнкам. Уражаннямі ад наведвання "Новага свету" дзеліцца ў сваіх "штатных нататках" Уладзімір Сіўчыкаў. Да юбілею Анатоля Сыса Алесь Бяляцкі змяшчае "Сем лістоў" паэта, адрасаваных ягонымі блізкімі сваякамі. Артыкулам "Планіда Сяргея Панізьніка" Тамара Аўсянікава віншуе вядомага паэта з 60-гаддзем творчага шляху. Сяргей Чыгрын знаёміць чытачоў з невядомымі старонкамі жыцця братоў Хлябцэвічаў. Яна Будовіч аналізуе праблемы творчага росту ў паэзii

Янкі Каліноўскага. Эдуард Дубянецкі разглядае паэтычны сусвет маладой паэткі Галіны Сіўчанка. Пад назвай "Пасыльная з ніадкуль" друкуецца рэцензія Анатоля Трафімчыка на паэтычны зборнік Анхелы Эспіносы Руіs...

Мастацкае афармленне нумара падрыхтавалі Дар'я Бунеева і Валерый Праваслава. Ілюстрацыі - Анастасіі Чадзій.

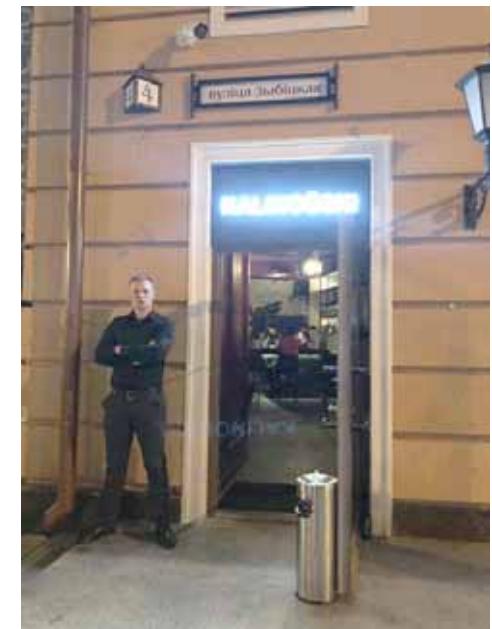
Пытайце "Верасень" № 20 на сядзібе ТБМ (Румянцева, 13). Чытайте "Верасень" на сایце: Kamunikat.org. Дасылайце свае творы ў "Верасень" на адрес: verasenches@gmail.com.

На Зыбіцкай адкрыўся новы бар Kalinoŭski. На сценах - цытаты з "Мужыцкай праўды"

У Менску на Зыбіцкай, 4 адкрыўся новы бар Kalinoŭski. Там пабываў журналіст Франак Вячорка, застаўся задаволеным і напісаў вялікі пост у файсбуку.

"Завітаў у новы модны патрыятычны бар на Зыбіцкай - Kalinoŭski Bar. Кусаю локці, што зрабіў гэта не я. Прыкладна 12 гадоў таму мы з моладдзю ладзілі кампанію па папулярызацыі Каліноўскага і стварэння з яго сімвалу барацьбы за Свабоду і Незалежнасць, які нахнёў бы і абядноўваў. І тады мы гаварылі, маўляў, было б добра мець у Менску такі падпольны паб, дзе ўваход толькі па паролі: "Каго любіш? Люблю Беларусь".

Паб адкрылы, і не падпольны, а ў самым сэрцы Зыбіцкай, на месцы былой бургернай. І адкрыў яго прадпрымальнік Аляксей Славута, за што яму рэспект і падабайki.

Дызайн шыкоўны. На сценах - цытаты з "Мужыцкай праўды", асабліва важная: "Не народ для ўрада, а ўрад - для народа". Лагатып - U, то бок у нескладаве лацінкай. Мяню называецца - "Кактэльная праўда". Напоі - аўтарскія настойкі і кактэйлі з беларускімі назвамі месяцаў. Паўсюль адсылкі да асобы Каліноўскага і году паўстання - "1863". Усё аздабленне - па-беларуску. Дэталі - таксама прадуманыя: напрыклад, на сталах

стаяць каласкі ў вазачцы. Мабыць, паўстанцікі.

З гэтым барам - Зыбіцкая зноў набыла для мяне сэнс. Давайце падтрымаем добрую ініцыятыву, дзяліцеся пастом і прыходзьце!"

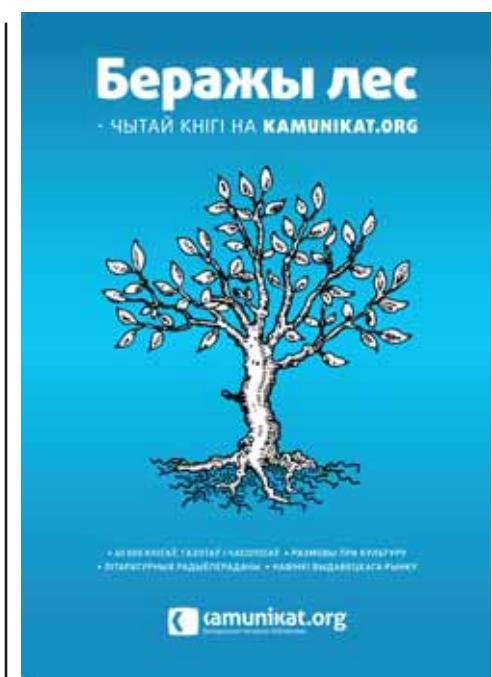
Як паведамілі Франку супрацоўнікі, інтэр'ер яны прыдумалі сваімі сіламі, без запрашэння прафесійнага дызайнера.

NN.by.

Фота: Франка Вячоркі.

У 2019 годзе ў нашай краіне пройдзе чарговы перапіс насельніцтва. Сярод пытанняў (нумар 12 і 13), на якія трэба будзе адказаць падчас перапісу, будзе і пытанне пра Вашую родную мову. Адказ мае не толькі сімвалічнае, але і практычнае значэнне.

Бальтазар Калясінскі, лідскі паўстанец і сябар Тараса Шаўчэнкі

Але покуль разам з Лясковічам выпусцілі і ўсіх астатніх, у тым ліку і Калясінкага. Бальтазар вярнуўся ў Ліду і зноў энергічна ўзяўся за працу. Яго арышт разарваў многія ніткі ў папярэдне старанна сплещенай павуціне, аднак паводзіны аддзела Нарбута, які ўжо храбра ваяваў, уздымалі ў людзях надзею і ўмацоўвалі веру ў будучыню.

З тэксту Зоф'і Кавалеўскай бачна, што Бальтазар Калясінскі працаў з старшынямі воласцей. У Дакудаўскай воласці старшыня Кохан меў напагатове некалькі соцень людзей, пераважна праваслаўных з ранейшых уніятаў. Чакалі толькі выкліку. У Тарноўскай гміне, прыведзены пад прысягу Калясінскім старшыня Марцін Якубоўскі, стварыў першую сярод сялян арганізацыю і нават прыгатаваў трошкі зброі. Планавалася, што сяляне паўстануць, калі падымеца Ліда³⁰.

Тым часам у Лідзе началі фармаваць аддзел, які павінен быў ісці на дапамогу Людвіку Нарбуту. Планаваўся збор розных груп 11 красавіка на зборным пункце ў вёсцы Аўсядава, якая належала Зянкевічу (некалькі вёрст на поўнач ад Ліды). Тут яны павінны былі атрымаль зброю, амуніцыю, правіянт, абмундзіраванне, грошы і, злучыўшыся ў адно цэлае, як Лід-

скі аддзел, вырушиць у Дубічы пад камандаванне Нарбута. Непасрэдна з Ліды, добраахвотнікі збіраліся ў маёнтку Клепцаўшчына³¹, якім ў той час валодалі Калясінскія, каб адкупль выправіцца ў Перапецкі лес. З гэтага месца Станіслаў Калясінскі павёў іх праз Раслякі, млын на Паўстаўшчыне, каля фальварка Адамовіча Малэй-каўшчына да Аўсядава. Па дарозе інсургенты сустрэлі семярых казакаў, якіх ледзь не застрэлілі, але казакі павярнулі ў другі бок. У Аўсядаве сабралася шмат добраахвотнікаў з Ашмянскага, Наваградскага і Лідскага паветаў. Але з-за здрады, выправіцца да Нарбута не ўдалося³².

Улетку 1863 г. па загадзе Мураёва разам з іншымі Бальтазар Калясінскі быў зноў арыштаваны і без суда, па "по распоряжению Главного Начальника Северо-Западного края", г. зн. Мураёва, 5 сакавіка 1864 г. высланы пад нагляд паліцыі ў Кастрамскую губернію, а ягоная маё масць секвестравана. У Расіі жыву ў Калагрыве.

Праз шмат гадоў ссылкі Бальтазар Калясінскі атрымаў права вярнуцца з умовай пражывання ў Варшаве. Кавалеўская пісала: "... едуцы праз Пскоў, ён выпадкова сустрэўся з Жамчужнікам, тагачасным пскоў-

Помнік Бальтазару Калясінскому ў Вільні. Характэрная дэталь. На заднім плане помнік Канегундзе Янчэўской. Імя Канегунда (у розных напісанні Кунегунда, Каніунда і г.д.) было даволі папулярным у тутэйших краях. А то прывыклі, што ў беларусаў - толькі Ганны ды Алесі.

скім саноўнікам, які ў часы, калі Калясінскі займаў нейкую пасаду ў Арэнбургскіх стэпах, быў там дробным чыноўнікам і яго пад-

началеным. Жамчужнікаў захаваў да Бальтазара самыя добрыя пачуцці і, калі даведаўся, што вяртанне ў Варшаву не радуе Калясінскага, прапанаваў яму добрую пасаду ў Пскове, а калі быў прызначаны на пасаду губернатара Вільні, зрабіў магчымым вяртанне Бальтазара ў Ліду. Дзякуючы гэтаму, двойчы ссыльны здолеў нарэшце ўдыхнуць паветра радзімы і мець магчымасць злажыць свае косці ў зямлі бацькоў"³³.

Трэба ўдакладніць, што А.М. Жамчужнікаў ніколі не быў віленскім губернатаром, але ён стаў пскоўскім віца-губернатаром і, верагодна, маючы гэту пасаду, дапамог Калясінскаму. Жамчужнікаў, з 1850 г. пасля ўніверсітэта, пачаў службу пры Арэнбургскім генерал-губернатары графе В. А. Піроўскім і служыў там да 1862 г.

З 1870 па 1874 гг. займаў пасаду пскоўскага віца-губернатара і атрымаў чын сапраўднага стацкага саветніка. Цікава, што А. М. Жамчужнікаў - вельмі вядомы і пасапраўднаму таленавіты пісьменнік і пээт, адзін са стваральнікаў Казьмы Пруткова!

Не дарэмана з Бальтазарам Калясінскім сябравалі Тарас Шаўчэнка і Аляксандр Жамчужнікаў. Гэта магло быць толькі, калі лідзянін быў высокаадукаваным чалавекам і цікавым сябрам творчых людзей. А можа і сам нешта пісаў, але пры яго бурным жыцці не змог надрукавацца.

Кавалеўская піша: "... пасля вяртання з ссылкі ... сямейныя повязі Калясінскага былі парушаны. Сваё жыццё ён скончыў у самоце. З жонкай амаль не сустрэкаўся. Меў адну дачку, якая

вышла замуж за Нарымскага, і адзінью ўнучку, у замутстве - спадарыню Умястоўскую. Бальтазар Калясінскі памёр у Вільні, дзе пасля жыццёвых прац спачыў на Бернардынскіх могілках. Гэта быў адзін з выбітных людзей свайго часу. Чалавек ідэі і глыбокага патрыятычнага духу"³⁴. Ён і насамрэч пахаваны на віленскіх Бернардынскіх могілках, і інфармацыя пра яго пахаванне на могілках у Росах, якую можна сустрэць у розных кропніцах - памылка. Вядома таксама, што Бальтазар Калясінскі меў яшчэ двух сыноў - Юрыя і Ігната, пра якіх мы нічога не ведаем.

А яго стрыечны брат Станіслаў Калясінскі яшчэ жыў у 1918 г., дзе Станіслава стаяў за Лідскім фарным касцёлам.

Трэба закончыць артыкул гарадской легендай, якая з'явілася пасля другой ссылкі Калясінскага. Згодна з гэтай легендай, цудадзейны абрэз Маці Божай, якія быццам зазніеў падчас першага арышту Бальтазара, жонка аддала ў Лідскі касцёл. Паводле падання гэты абрэз забраў у плябанію ксёндз Карповіч. Аднак абрэз не ўпадаў новае месца і звінёў без перапынку над галавой ксяндза. Карповіч вымушаны быў яго зняць. Легенда гаварыла, што абрэз быў знішчаны. Людзі перасталі хадзіць у касцёл, бо верылі, што сваім звонам абрэз засцераў пра небяспеку³⁵.

Справа ўтым, што ксёндз-дэкан Карповіч³⁶ адносіўся да той нешматлікай групы ксяндзоў, якія па закліку рускага урада пачалі рабіць казанні ў касцёле на рускай мове, а наўзамен урад дазволіў ім бескантрольна ўзбагачацца і красці.

²⁹ Пасля паўстання, Кохан з Дакудаўскай воласці здолеў пазбегнуць пераследу ўладаў.

³⁰ Марцін (ці Севярын?) Якубоўскі з Тарноўскай гміны, быў асуджаны, як пісала Кавалеўская, "з-за занадта іхырае вызнанне Кашица ... У Якубоўскага захоўваліся розныя дакументы, зброя і гроши. Аднак меў талент зручна ўхліца ад падазрэння, ўзгадніўши ўсё з калегамі бо меў на іх неадбежаваны ўплыў. Калі паліцыя прыбыла каб арыштаваць Якубоўскага, ён не страпіў розум і здолеў спасці усе дакументы, аднак склаваць зброю яму не хапіла часу. Пад час следства не здродзіў і нікога не выдаў. З усёй сям'ёй быў высланы ў Тобольскую губернію, дзе ў выгнанні і памёр у 1873 годзе. Ледзь закрыў вочы, як прыйшоў дазвол на вяртанне ў Край. Сям'я скарысталася з гэтага дазволу бо сумавала па Айчыне. Сыны памерлага Якубоўскага - Юзаф і Ігнат былі абавязаны пісьмова пацвердзіць, што ніколі не будуць мець прэтэнзіі да спадчыннай зямлі бацькі, якая была адабрана ў сям'і за ўдзел у паўстанні.

³¹ Фальварак каля в. Перапечыца - Л. Л.

³² Kowalewska Zofia. Dzieje powstania lidzkiego ... S. 39., 40-41.

³³ Там жа. S. 73.

³⁴ Там жа.

³⁵ Там жа.

³⁶ Кс. Яўстах Карповіч, сын медыка з Жалудка, нарадзіўся ў вялікай сям'і, меў 6 братоў і 5 сясцёр. Вучобу пачынаў у Лідскай вучэльні. Пасля Ліды служыў у Ракаве. Быў крэатурай вядомых ксяндзоў-русіфікатараў Феліцыяна Бядрынскага і Пятра Жылінскага.

Кс. Феліцыян Бядрынскі - пралат, кандыдат тэалогіі (не блытаць з сучасным кандыдатам на ваку - Л. Л.), схаластык вялікага Віленскага кафедральнага капітула, законанастаўнік Віленскай мужчынскай гімназіі і Марыінскага вышэйшага жаночага вучылішча, кавалер ордэна Св. Станіслава 3 ст., узнагароджаны залатым наперсным крыжкам і медалём за вайну 1853-56 гг. (Гл: Памятная книжка Віленскай губерні на 1875 год. Вильна, 1875. С. 136-137.) Казалі, што пралат Бядрынскі пасля сваёй смерці пакінуў 180 тыс. рублёў, без уліку таго, што яго лёкай, скраў тады з яго камода 12 тысяч рублёў.

Кс. Пётр Жылінскі (1817-1887) - кіраўнік Віленскай дыяцэзіі, пралат-прапазіт кафедры (прапазіт - кіраўнік манасцага ордэна - Л. Л.), доктар тэалогіі, кавалер ордэна Св. Станіслава 1 і 2 ст. з імператарскай каронай, кавалер ордэна Св. Уладзіміра 3 ст., узнагароджаны наперсным крыжкам, а таксама медалямі за вайну 1853-56 гг. і задушэнне паўстання 1863-64 гг. (Гл: Памятная книжка Віленскай губерні на 1875 год. Вильна, 1875. С.136.)

Масолаў А.: "Некалькі пазней узвысіўся Вілейскі дэкан П. Жылінскі, чалавек яшчэ не стары, але цалкам сівы, трymаўся як каталіцкі біскуп - важна і стрымана. Ён атрымаў адзін з лепшых Віленскіх прыходаў - Вострабрамскі (каля

з'яўляеца сапраўдным патрыётам Расіі і гатовы ўсім ахвяраваць дзеля Айчыны і цара. У 1871 г. даў дазвол на выданне расейскамоўнага катэхізма "Рымска-каталіцкі катэхізіс пра паслухмянасць і адданасць прастолу і Айчыне нашай Расіі або тлумачэние 4-й запаведі Господа, якай датычыць начальства і яго ўлады". У 1876 г. для паскарэння русіфікацыі касцёлаў быў Менскай дыяцэзіі падзяліў яе на два візітатарствы - Менскасе і Слуцкае. Палітыка адміністраціяры выклікала разкі супраціў вернікаў і святараў. 23 студзеня 1878 г. Жылінскі атрымаў ліст ад кардынала Кацярыні, у якім Ватыкан авінавачваў яго ў самавольным уступленні ў кіраванне дыяцэзіі, а таксама ў спробах пазыцыза лепшых ксяндзоў і ўвесці ў касцёл рускую мову. Рым патрабаваў ліквідацыі пасадаў візітатараў. Напрыканцы 1882 г. Пётр Жылінскі выехаў у Ватыкан, дзе адрокся ад ранейшых "памылак" і атрымаў адпушчэнне грахоў.

Навошта нямецкі лекар збірае вялікую калекцыю старых гарадзенскіх паштовак

Сям'я Фелікса Варашильскага, пенсіянера з нямецкага Гамбурга, выехала з Гародні ў 1945 годзе. Ён ніколі не жыў у "карамельскім горадзе", аднак наведвае яго штогод і мае адну з самых вялікіх у свеце калекцый паштовак і здымкаў з выявай Гародні.

Феліксу Варашильскаму 69. Па прафесіі ён кардыёанестазіёлаг - рабіў абязболівание пацыентам падчас аперацый на сэрцы. Ужо два гады як на пенсіі.

Больш як 20 гадоў Фелікс збірае паштоўкі і фотадздымкі з горадам, дзе жылі трох пакаленій ягоных продкаў.

Ягоны прадзед Якуб працаў на тыгунёвой фабрыцы Шарашэўскага ў Гародні. Дзядулю, які меў у Гародні жаночую клініку, звалі па-рознаму ў залежнасці ад часу: Герш, Грыгорый, Гжэгаж, Грыша.

Падчас апошняга свайго візіту ў Гародню Фелікс наняў кватэрну на Замкавай вуліцы. Побач у вайну было гета, дзе жылі ягоныя продкі.

- Я маю габрэйскае паходжанне. Але апошнім рэлігійным габрэем быў мой прадзед. Мой дзед хадзіў у сінагогу ўжо раз на год, мой бацька - зусім не, я таксама. Я выхаваны як паляк, на польскай літаратуры, не ведаю габрэйскай мовы, - кажа Фелікс.

Пасля вайны ягоная сям'я пераехала з Гародні ў Лодзь, бо Варшава была зруйнаваная. Праўда, ужо амаль 40 гадоў Фелікс жыве ў нямецкім Гамбургу.

- Нехта размяціў на фэйсбуку фота першых гарадзенскіх выпускнікоў пасля вайны. Там быў подпіс, што на здымку няма Віктора Варашильскага, то бок майго бацькі. Экзамены былі ў траўні-чэрвені, а сям'я выехала ў сакавіку, - кажа Фелікс.

Пасля смерці бацькі ў 1996 годзе Феліксу прыйшла думка збіраць рэчы, звязаныя з Гародні. Яго натхніў сябар-гісторык. Параўні збіраць старыя паштоўкі, бо на іх горад не змяніўся.

- Чаму Гародня? Бо я звязаны з Гародні эмасційна. Тут жылі трох пакаленій Варашильскіх. Мяне зацікавіла, як гэта было, калі яны тут жылі ад пачатку XX стагоддзя, - славчыць Фелікс.

Тады ён пайшоў у бліжэйшую аптэкарную краму ў Варшаве і знайшоў там некалькі паштовак з выявамі горада сваіх продкаў амаль задарма. Падумаў, што калекцыянаванне - добрае хобі,

якое не патрабуе вялікіх выдаткаў. Тады ён не падзраваў, колькі яшчэ ў свеце можа быць старых выявай Гародні - 40, 50 ці 100. За кароткі час яму ўдалося сабраць каля 600 гарадзенскіх паштовак.

- Памятаю, як 20 гадоў таму мене хацелі пазнаёміць з галоўным гарадзенскім калекцыянерам паштовак Алесем Госцевым. У яго было 400 паштовак, якія ён збіраў гадамі, а я толькі быў пачаўшы.

Цяпер у калекцыі нямецкага лекара 2500-3000 паштовак. Усе пра Гародню. Толькі на адной з іх - санаторый у Друскеніках, якія трываюць сябар дзядулі Варашильскага.

- Цікава, што адбываецца на паштоўцы або што стала з паштоўкай. Хто рабіў здымак, што на гэтым здымку, што стала з гэтым домам, аўтам, пейзажам, як ён выглядае цяпер і чаму? Цяпер гэта самыя цікавыя аспекты майго калекцыянавання, - кажа суразмоўца.

Так ён паехаў за 30 кіламетраў ад Гародні ў вёску Парэчча, каб пашукаць інфармацыю пра адзін са сваіх здымкаў. Перад драўляным будынкам стаіць група дзяцей і група важных у міжваеннай Гародні асобаў, у тым ліку пробашч касцёла. Дакладна імя святара Эдмунда Хлявінскага са здымка Варашильскі адшукаў на мясцовых могілках. Што гэта за будынак і што з ім стала, магчыма, ён даведаецца, прыехаўшы іншым разам.

Здымкі і паштоўкі Варашильскі называе найбольш прымітывай часткай сваёй калекцыі. Ён мае шмат кніг пра Гародню, у тым ліку выдадзеных у Еўропе. Гэта пераважна ўспаміны людзей, якія нарадзіліся або жылі тут, уратаваліся ў вайну і раз'ехаліся па свеце.

Гарадзенскім гісторыкам Фелікс дазваляе выкарыстоўваць выявы са сваіх паштовак, звычайна задарма, толькі просіць падпісаць, што ўзята з ягонай калекцыі.

Фелікс чытае на польскай, ангельскай, расейскай, нямецкай, гішпанскай мовах. Са шведскай і нарвежскай моваў фрагменты, якія тычацца Гародні, дапамагаюць перакладаць сябры.

Паралельна лекар піша ўласную кнігу пра сваю сям'ю. Імкнецца, каб усе гісторыі былі за-документаваныя, а не прыдуманыя.

Да таго ж у ягонай калекцыі ёсьць рэчы, звязаныя з Бацькаўшчынай - бутэлька, зробленая на гарадзенскай фабрыцы, або ўпакоўка ад гарадзенскіх цыгарэт з часу Першай усясветнай вайны.

Вяртаючыся да паштовак, калекцыянер тлумачыць, што важная не колькасць, а якасць здымкаў, рэдкасць экземпляраў. Банальнай паштоўкі можна купіць па нізкіх коштах, прыкладам, па 1 єўра, але потым іх цяжка прадаць. Кошт залежыць і ад попыту. Да прыкладу, калі на здымку ёсьць выява гарадзенскага моста, па якім ідзе цягнік, а на фоне відаць сінагога і рака, то прэтэндаваць на яго будуть тыя, хто цікавіцца Гародні, мастамі, чыгункай, юдаікай і рэкамі.

- Кошт калекцыі нельга ацаніць. Можна толькі сказаць, колькі я за яе аддаў. Але я гэлага на памятаю або не скажу, - усміхаецца Фелікс.

Кошт калекцыі ўвесь час расце. Здымкі, якія ён набываў некалькі гадоў таму па 2-3 даляры, сёння каштуюць па 20 даляраў і болей.

- Калі я пачынаў збіраць, то

не разумеў, што паштовак нашмат больш, чым я ўяўляў, і што цягам кароткага часу яны страшна падаражэюць, бо ў пэўны момант пашыла мода на калекцыянаванне.

Раней, калі на eBay з'яўлялася паштоўка, мала хто хацеў яе набыць. Тады за яе можна было аддаць 1 нямецкую марку. Перасылка магла каштаваць больш, чым сама паштоўка. Амаль задарма можна было купляць цэлья скрыні паштовак. Гэта змянілася гадоў 5 таму.

Калі на рынак увайшлі калекцыянеры з Беларусі і Расіі "з вялізнымі грашымі", цэны пайшлі ў гару. У гэтых краінах, па ацэнцы Варашильскага, паштоўкі даражэшыя, чым на Захадзе. Таму некаторыя робяць на гэтым бізнес. Фелікс прызнаеца, што ёго ёсьць і вельмі дарагія паштоўкі. Некалі ён аддаў за паштоўку вялікія гроши ў той час, калі шпіталь, дзе ён працаўваў, быў блізкі да банкрутства.

- Я сядзеў дома і думаў, ці добра я зрабіў, што аддаў такія гроши за паперку, калі не маю пэнансіі, ці атрымаю наступныя заробак. Што я тады жонцы скажу? - успамінае лекар.

У гэтых момант пазваніў прадавец і ўдакладніў, ці сапраўды яму патрэбная тая паштоўка, бо знайшоўся кліент, які гатовы заплаціць удвая болей.

Географія шырокая: Еўропа, Аўстралія, Афрыка, Амерыка. Гэта звязана з тым, куды дaeхалі гарадзенцы. Туды ім і пісалі крэўныя.

- Найменей паштоўкі з Гародні - у Гародні, - кажа Фелікс.

У ягонай калекцыі каля 40 паштовак спадара Наркевіча, калекцыянара пачатку XX стагоддзя, які працаўваў у банку. Наркевіч рассылаў гарадзенскія паштоўкі па ўсім свеце ў замен на карткі з тых мясцін.

Варашильскі мяркуе, што ў яго адна з дзвюх самых вялікіх калекцыяў з гарадзенскім паштоўкамі. Другая - у менскага калекцыяnera. Розніца калекцыі ў тым, што ў Фелікса болей нямецкіх паштовак, а ў менчука - царскіх часоў.

Паштоўкі захоўваюцца ў пластыковых кашульках у скрынях па 600. Кожная мае свой нумар. Існуе электронная база, якая дапамагае хутчэй знайсці патрэбную. Напрыклад, тыя, нумары якіх пачынаюцца на "18", належыць канкрэтнаму выдавецтву.

Амаль усю свою калекцыю пенсіянер ужо перадаў сыну Якубу, але працягвае збіраць. Кажа, што траціць на пошук новых экземпляраў усяго паўгадзіны ранкам. Пра цікавыя знаходкі паведамляюць і сабры-калекцыянеры.

Варашильскі прызнаеца,

- Я тады падумаў, што навага калекцыя пагоршыцца, то ёсьць нехта, хто гатовы набыць паштоўку ў два разы даражэй, - кажа Фелікс.

Найстарэйшая паштоўка ў калекцыі Варашильскага - каля 1870 года, яшчэ без малюнка, а найноўшая - 1945, пазнейшых ён не збірае. Немцы ў вайну выдали толькі дзве кароткія серыі - перадрукі старых паштовак.

што з дзяцінства нешта калекцыянаў: каменьчыкі, ракавінкі, значкі, вінныя бутэлькі. Але найшышыя калекцыі не былі такімі важнымі.

На пытанне, навошта яму эта ўсё, Фелікс адказвае словамі з фільма пра аднаго калекцыяnera:

- Каб не забыцца. Каб за-мацаўцаць рэчы з мінулага, каб дробязі з калекцыі пакінулі памяць пра тое, што было.

TT (Радыё Свабода).

Аўтары цалкам адказныя за падбор

і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 17.06.2019 г. у 17.00. Замова № 1193.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам

інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасік Бабіч, Юлія Бажок,
 Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
 Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
 Павел Сіцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
 Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор

і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.